

*Красюк Тетяна Василівна,
асистент кафедри трудового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
кандидат юридичних наук, асистент*

ОКРЕМІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Реформа, яка наразі триває в Україні в освітній галузі, передбачає системну її трансформацію з метою досягнення нової якості освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. Такі зміни є відповіддю держави на виклик часу, адже українська освіта не задовольняє на громадянина, ні суспільство в цілому, життя і діяльність яких багато в чому визначають закони інформаційного глобалізованого світу. Першим кроком, завдяки якому створено правові передумови для інтеграції вищої освіти і науки України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу, стало введення в дію Законів України «Про вищу освіту» [1] та «Про наукову та науково-технічну діяльність» [2]. Зазначені нормативно-правові акти як законодавче підґрунтя вже зараз позитивно відіграли свою позитивну роль у системному оновленні вищої освіти. Ще одним великим та вагомим кроком було прийняття Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145 – VIII [3], який визначив основний

інструментарій для реалізації масштабних змін у цій стратегічно важливій для держави галузі. Не можемо не звернути уваги на досягнення українського законодавця в освітній сфері, які безпосередньо пов'язані з темою нашого дослідження. Так, у Законі України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII вперше за останні десятиліття включено окремі норми, які декларують наявність спеціалізованих закладів освіти мистецького і культурологічного спрямування та визначають деякі особливості їх роботи [4]. Зокрема, у ст. 28 цього Закону до переліку типів закладів вищої освіти включено мистецькі і культурологічні університети та академії. Слід зазначити, що Закон України «Про вищу освіту» 2002 р., який наразі втратив чинність, не містив жодних специфічних норм щодо вищої культурно-мистецької освіти.

Важливою заслугою законодавця вважаємо розробку і введення в Закон України «Про освіту» статті 21, у якій вперше надано й на законодавчому рівні закріплено визначення поняття «мистецька освіта» як спеціалізований вид освіти, що передбачає формування у здобувача спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття ним комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва.

Разом із тим окремі аспекти освітньої реформи та деякі норми прийнятих у зв'язку із цим законів потребують уточнення й переосмислення. Зокрема, доречно звернути увагу на визначення поняття «науково-педагогічний працівник», що надано в Законі «Про вищу освіту» і яке, на наш погляд, сформулювати слід точніше, адже в даному разі мова йде про одного з провідних учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти. У ст. 53 Закону України «Про вищу освіту» зазначено, що це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність. У цьому формулюванні вбачається смислова неточність, яка виникла через неправильно вжиті знаки пунктуації, згідно з якими науково-технічну та мистецьку діяльність слід розуміти як складову наукової.

Загадаймо, що за правилами пунктуації беруться в дужки певні вставні конструкції, якщо вони: а) доповнюють або пояснюють зміст основного речення; б) являють собою побіжні авторські зауваження; в) пояснюють окремі слова в основній частині речення. Отже, можемо припустити, що

законодавець, беручи в дужки слова «наукова-технічна, мистецька», пояснював, що він має на увазі під словом «наукова». Проте, якщо виходити із значення кожного із цих слів, то вони в контексті вищезгаданих законів є самостійними поняттями і співвідносяться не як ціле («наукова») і його складові («науково-технічна, мистецька»), а як окремі види діяльності, в тому числі науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. До того ж і законодавець визнає самостійність вищерозглянутих понять. Так, у Законі України «Про науково та науково-технічну діяльність» зазначено, що наукова діяльність - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Закон також окремо трактує науково-технічну діяльність як наукову діяльність, яка спрямована на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки. Отже можна стверджувати, що законодавець виокремлює ці види діяльності, що цілком зрозуміло, адже вони за своєю суттю відрізняються одна від одної. Науково-технічна діяльність є невід'ємною складовою роботи в технічних ЗВО і характерною саме для них. Говорячи про виконання наукової роботи у вищих культури і мистецтва, на наш погляд, слід брати до уваги, про притаманну їй специфіку, яка полягає в такому. Звичайні види наукової роботи, такі як написання статей, підручників, монографій, дисертацій тощо, притаманні всім вищим освітнім закладам, зокрема й так званим творчим. Особливістю останніх є те, що більшість викладачів спеціальності (скрипка, вокал, диригування, малюнок, режисура та ін.) є педагогами-практиками, безумовно з фаховою вищою освітою, проте які переважно займаються не наукою, а творчістю. І це природно, більш того, завдяки практичній реалізації свого таланту, втіленні його в концертному виконанні, наприклад фортепіанній партії, спектаклі, живописній роботі тощо, педагог удосконалює свою майстерність, якою на заняттях щедро поділиться із своїми учнями. У жодному разі не применшуючи ролі наукової роботи, вважаємо, що її повинні виконувати фахівці, що здобули відповідну музикознавчу освіту (історик музики, теоретик музики, музичний критик, мистецтвознавець), або ж ті з них, хто відчув потребу теоретичного осмислення своїх творчих здобутків. Щоб уникнути суперечності, яка виникає через некоректність у регламентуванні науково-пе-

дагогічної діяльності, яка за законом складається з педагогічної, наукової, методичної та організаційної, пропонуємо педагогам-практикам зараховувати як наукову роботу участь у виконанні концертних програм, фестивалів, акторські і режисерські роботи, участь у виставках образотворчого мистецтва, зокрема й проведення персональних, підтверджених афішами, програмами, буклетами тощо. Саме суспільне визнання творчості митця, який займається педагогічною діяльністю, може стати об'єктивним критерієм його відповідності посаді у вищому закладі освіти. У такому підході ми бачимо врахування специфіки діяльності митця-педагога, де в основу підготовки майбутнього представника мистецької спільноти покладено поряд із теоретичними знаннями педагога-вченого творчу майстерність педагога-митця [5, 196].

Зауважимо, що, так би мовити, новий, а насправді такий, що завжди існував, вид діяльності науково-педагогічного працівника, вперше закріплений на законодавчому рівні є мистецька діяльність. Її особливістю цього виду діяльності є те, що вона провадиться науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти саме культурологічного та мистецького спрямування. Слід зазначити, що визначення терміна «мистецька діяльність» у Законах України «Про вищу освіту» та «Про освіту» не надається.

Після прийняття нового Закону України «Про освіту» у ст. 65 Закону України «Про вищу освіту» було внесено зміни. Частина першу цієї статті законодавець доповнив абзацом другим, де йдеться про те, що мистецька діяльність є невід'ємною складовою освітньої діяльності закладів вищої освіти культурологічного та/або мистецького спрямування і провадиться з метою поглиблення професійних компетентностей, інноваційної діяльності в мистецтві, що сприяє створенню нового культурно-мистецького продукту. Суб'єктами наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності є наукові, науково-педагогічні працівники, особи, які навчаються у закладах вищої освіти, інші працівники закладів вищої освіти, а також працівники підприємств, які спільно із закладами вищої освіти провадять наукову, науково-технічну, мистецьку та інноваційну діяльність. Таким чином, закон вказує, з якою метою проводиться мистецька діяльність у закладах вищої освіти, та називає тих, хто безпосередньо є суб'єктами такого виду діяльності. Ще раз наголошуємо, що дефініції «мистецька діяльність» в освітньому законодавстві немає. Тож зробимо спробу визначити це поняття не в широкому загальноприйнято-

му розумінні, а в контексті статті 65 і статті 53 Закону України «Про вищу освіту», як один із видів діяльності науково-педагогічного працівника: «мистецька діяльність науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти культурного або/та мистецького спрямування, який викладає спеціальні дисципліни, – це певний вид художньої творчості, яким відповідно до фахової вищої освіти на професійній основі займається така особа результатом якої є створення культурно-мистецького продукту».

Окрім цього, слід зауважити, що визначення поняття «науково-педагогічний працівник» в базових освітніх законах сформульовано по-різному. Важливим принципом законодавчої техніки є дотримання узгодженості норм закону, у тому числі й відсутності суперечностей з нормами інших законів. Отож, пропонуємо частину першу статті 53 Закону України «Про вищу освіту» та статті 1 абзацу одинадцятого Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» викласти у такій редакції: «Науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну діяльність у поєднанні з методичною, науковою або науково-технічною, або мистецькою та організаційною діяльністю».

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01. 07. 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11. 2016 р. № 848-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст. 25.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. №38-39. Ст. 380.
4. Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики, перспективи: аналіт. матер. Міжнар. наук. конф. (23–24 листоп., 2017 р. м. Київ) URL:http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245305345&cat_id=244913751.
5. Красюк Т. В. Проблемні аспекти праці науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти культури та мистецтва // електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». Ужгород: Ужгородський національний університет. №4. 2018. С. 193-196.